

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ความเป็นพลวัตของรูปแบบและการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตไร่นาของชาวปกาเกอะญอ ภายใต้การผลิตแบบเข้มข้นและการควบคุมพื้นที่โดยรัฐ: กรณีศึกษาหมู่บ้านขุนแปะ ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ผู้เขียน	นายศกนัตร์นา ชมสวรรค์
ปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมพร สง่าวงศ์

### บทคัดย่อ

ภาคเหนือของประเทศไทย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันสลับด้วยราบระหว่างหุบเขา มีพื้นที่เกษตรมากกว่า 25 ล้านไร่ โดยพื้นที่สูงบริเวณภูเขาส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าต่างๆ ในแต่ละเผ่ามีรูปแบบของการใช้ที่ดินที่แตกต่างกันตามความเชื่อของแต่ละเผ่า สามารถตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทำไร่เลื่อนลอย” ของชาวเขาเผ่าม้ง ลีซอ มูเซอ และ “กลุ่มทำไร่หมุนเวียน” ของชาวปกาเกอะญอ ถั่ว และขมุ ปัจจุบันการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้ง 2 รูปแบบ ถูกจำกัดโดยนโยบายของรัฐบาล หมู่บ้านขุนแปะ ต.แม่แปะ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าปกาเกอะญอ โดยทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบจากรูปแบบการใช้ที่ดินในช่วงเวลาต่างๆ 3 ช่วงเวลา คือ การใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2519 พ.ศ. 2539 และ พ.ศ. 2550

จากการศึกษาพบว่า ในปี พ.ศ. 2519 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าธรรมชาติ มีพื้นที่ 5,313.44 ไร่ หรือร้อยละ 48.06 ของพื้นที่ทั้งหมด มีพื้นที่ไร่หมุนเวียน 4,341.04 ไร่ หรือร้อยละ 39.27 ของพื้นที่ทั้งหมด เนื่องจากในช่วงเวลานั้นฝนเข้ามามีอิทธิพลต่อการเพาะปลูกของชาวปกาเกอะญอ เนื่องจากสามารถทำรายได้เป็นอย่างมาก ฝนจึงถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของชาวบ้าน ในปี พ.ศ. 2539 ชาวบ้านขุนแปะได้รับผลกระทบและอิทธิพลทั้งจากนโยบายการจัดการป่า นโยบายการปราบปรามพื้นที่ปลูกฝิ่น การประกาศเขตอุทยาน การเข้ามาของมูลนิธิโครงการหลวงในพื้นที่ ที่เข้ามาส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนพื้นที่ปลูกฝิ่น ระบบทุนนิยม ทำให้หันมาปลูกพืชเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2550 นี้เป็นการแสดงถึงการเกษตรแบบใหม่ที่ได้รับการพัฒนาและการประยุกต์ เนื่องจากการเปิดสู่โลกภายนอกมากยิ่งขึ้น มีการคมนาคมที่สะดวกสบายยิ่งขึ้น มีการเรียนรู้วิทยาการจากคนไทยพื้นราบมากยิ่งขึ้น จำนวนพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น ทั้งนาข้าวและพื้นที่ทางการเกษตร เนื่องจากจากต้องปรับตัวให้เข้าสภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่แปรเปลี่ยนไป

ส่งผลให้รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของชาวกระเหรี่ยงแปรเปลี่ยนไป พื้นที่ทำไร่หมุนเวียนหมดไปจากพื้นที่เนื่องมาจากนโยบายการจัดการป่าที่เข้มงวดของรัฐ ส่งผลให้จำนวนพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้นด้วย ช่วงที่ 2 ช่วงปี พ.ศ. 2539 – 2550 เปลี่ยนจากการทำไร่หมุนเวียนบนที่ลาดเขาเป็นการทำการเกษตรตามสองข้างลำห้วย เนื่องจากมีความต้องการใช้น้ำในอัตราที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ให้ได้มากที่สุด เพราะไม่สามารถที่จะขยายพื้นที่ทำกินของคนออกไปได้ ส่งผลให้ที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์กลายเป็นที่ดินถาวรแม้ไม่ได้รับการสิทธิใดๆ จากทางรัฐก็ตาม

สำหรับรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรนั้น พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดิน ได้แก่ สภาพทางกายภาพ ปัจจัยในการเข้าถึง และปัจจัยด้านเศรษฐกิจครัวเรือน และจากการนำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินมาทำการ Overlay เพื่อประเมินความเหมาะสมในการทำการเกษตร พบรูปแบบการใช้ที่ดินที่เหมาะสมในพื้นที่ศึกษา คือ การหมุนเวียนพืชและหมุนเวียนพื้นที่ การหมุนเวียนพืชและไม่หมุนเวียนพื้นที่ และการผลิตแบบผสมผสาน นอกจากนี้ด้านการเปลี่ยนสิทธิในการครอบครองที่เกิดขึ้นมีทั้ง การขาย การให้เช่า และมีทิ้งปล่อยทิ้งว่าง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่  
Copyright© by Chiang Mai University  
All rights reserved

<b>Thesis Title</b>	Dynamics of Land Use Pattern in the Permanent Field of the Pga' nyau Under Intensive Agricultural Production and the State's Control: A Case Study of Khun Pae Village, Mae Pae Sub-district, Chom Thong District, Chiang Mai Province
<b>Author</b>	Mr. Sakontana Chomsawun
<b>Degree</b>	Master of Science (Sustainable Land Use and Natural Resource Management)
<b>Thesis Advisor</b>	Asst.Prof.Dr. Somporn Sangawong

### ABSTRACT

The northern region of Thailand is mostly mountainous area and valley. There are more than 25 million rais used for agricultural land. In highland areas, there are home to various hilltribe people. Each group has its own way of land use practice according to their traditional belief and culture which can be classified into two categories. There are groups that practice 'shifting cultivation' which comprises, for example, Hmong, Lisu and Lahu and group that practices 'rotation farming'. The latter includes Pga K-nyau, Lua and Khamu. Such practices have currently been restricted and limited by government policy. Khun Pae village is located in Mae Pae sub-district, Chomthong district, Chiang Mai province. It belongs to Pga K-nyau ethnic group. This village was selected for a study on land use change from the past up to the present. This was undertaken by using a comparative study of land use in three different period of time. These included land use in 1976, 1996 and 2007.

From the study it was found that in 1976 most of the area was natural forest which constituted 5,313 rais or 48.06 percent of the total area. Another one was rotational farming area which comprised of 4,341.04 rais or 39.27 percent of the total area. At that time, opium poppy cultivation played a significant role in Pga K-nyau farming system. It generated more income and as a result of this it became the main cash crop for villagers. In 1996, Khun Pae village faced with impacts and influences both from government forest management policy and opium growing suppression policy. Village land was declared national park. The Royal Project entered community to promote opium substitution crops. This consequently introduced villagers into capitalism and growing cash crops. In 2007, it was clearly shown that villagers have greatly

applied and adopted modern agricultural technique including opened the door to outside world. In addition, transportation was improved. Also, they learnt more skills and knowledge from lowland people. In this regard, cultivation lands were increased both terraced paddy fields and farming areas. At that time, natural forest area was 6,478.79 rai or 58.60 percent of the total area. Agricultural land was 3,182.83 rai or 28.79 percent. This was part of adaptation to economic and social changes and led to changes of land use of Karen people. Rotational farming was phased out due to restricted forest management policy employed by the government. This subsequently resulted in increasing forest area. From 1996 to 2007, rotational farming areas were shifted from hilly slope areas to areas near both sides of creeks. This was due to increasing demand in using water for producing more agricultural products as there was not allowed further expansion of farming lands. In so doing, villagers had to use their land permanently and intensively for farming, though these lands have not yet legally received titles from the government.

In regard to patterns of land use for agriculture, it was discovered that there were a number of factors relevant to this. These included physical condition, access to land and household economy. The analysis of these factors in order to assess appropriateness of land for agriculture, it was revealed that those who were able to access to land, had secure land tenure, had good physical condition of land and had sufficient income, their land use pattern was crop and area rotation. Physical condition would consider main factor for intensiveness of land use. Economy condition would be main factor for selection of crops for cultivation. Access to land and land tenure had increased opportunity and alternatives for land use patterns for villagers.

Those who are wealthy, most of their lands were received by inheritance. This group had a chance to occupy land with good physical condition, not too much slope and richness of soil. They also possessed more plot of lands as their family members were larger and had enough labors for production and management of land. The average area of each plot has not been different much. These areas are appropriate for agriculture which produces good and constant harvests. This has contrary and different from those who are poor. Areas possessed by the poor located in high slope. They cleared and occupied lands by themselves. These areas had to be rotated in order to preserve and regain soil fertility. The inequality of wealthy and status in the village between the rich (those inherited and succeeded power from previous generation) and the poor has posed no problem in Pga K-nyau's society.